

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 5–9 КЛАСІВ З ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ (БІОЛОГІЯ)

Розроблено відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (додаток 14)

та наказу МОН України № 722 від 04.05.2026 р.

ГР 1. Пізнання світу природи засобами наукового дослідження (біологічні дослідження)

Орієнтовано на спостереження, планування та проведення біологічних експериментів, лабораторних робіт, використання приладів та безпеку життєдіяльності.

Інтегрований показник	1–3 бали (Початковий рівень)	4–6 балів (Середній рівень)	7–9 балів (Достатній рівень)	10–12 балів (Високий рівень)
Когнітивні процеси	1 бал — розпізнає за допомогою вчителя найпростіші біологічні об’єкти чи явища (наприклад, окремі частини рослин чи відомих тварин); 2 бали — відрізняє живі об’єкти від неживих у знайомому середовищі за очевидними ознаками;	4 бали — відтворює основні відомості про умови проведення біологічного дослідження за готовим зразком, знаходить відповіді на прості запитання; 5 балів — формулює окремі запитання про будову чи життєдіяльність організмів, розуміє	7 балів — самостійно формулює дослідницьке запитання за змістом теми, планує просте спостереження за рослинами чи тваринами; 8 балів — зіставляє та порівнює за заданою ознакою результати дослідження з відомими	10 балів — узагальнює результати кількох біологічних дослідів, робить логічні узагальнюючі висновки; 11 балів — оцінює результати біологічного експерименту за наданими або самостійно визначеними

	3 бали — намагається ставити прості запитання про живу природу за змістом отриманої інформації з суттєвими логічними помилками.	тему та мету простого спостереження; 6 балів — за зразком виявляє очевидні відмінності між фактами та припущеннями в ході біологічного спостереження.	(довідковими) даними, виявляє дрібні розбіжності; 9 балів — аналізує результати дослідження, встановлює прості причиново-наслідкові зв'язки між умовами середовища та життєдіяльністю організмів.	критеріями, пропонує способи оптимізації досліду; 12 балів — здійснює комплексний аналіз дослідницької діяльності, виявляє та пояснює суперечності в отриманих результатах, формує власну наукову лінію аргументації.
Навчальна діяльність	1 бал — виконує частину простих дій під час дослідження (наприклад, розгляд готового мікропрепарату) за покроковим зразком і під постійним контролем учителя; 2 бали — переносить окремі готові дані в таблицю за шаблоном під наглядом;	4 бали — виконує типові репродуктивні завдання з дослідження живих об'єктів за готовою інструкцією; 5 балів — проводить просте спостереження (наприклад, за домашніми улюбленцями) за планом, фіксує	7 балів — виконує окремі дослідницькі завдання за узгодженим планом (наприклад, вивчення умов проростання насіння); 8 балів — самостійно проводить типові лабораторні роботи, вибирає необхідні біологічні інструменти, фіксує	10 балів — самостійно розробляє план та проводить складний біологічний експеримент, пропонує альтернативні методи фіксації результатів; 11 балів — створює матеріальні або цифрові моделі біологічних об'єктів/процесів

	3 бали — фіксує результати дослідження за допомогою простих малюнків або позначок у зошиті під безпосереднім керівництвом.	результати у готовій формі; 6 балів — виконує частково-пошукові завдання з налаштування біологічних приладів (наприклад, фокусування мікроскопа, підготовка лупи) за алгоритмом.	результати в обраний спосіб (креслення таблиць, схем); 9 балів — здійснює дослідження біологічних процесів із використанням комп'ютерних або реальних моделей, описує етапи та результати, дотримується правил безпеки.	(наприклад, модель клітини, аплікація екосистеми), перевіряє за їх допомогою наукові гіпотези; 12 балів — здійснює комплексні самостійні біологічні дослідження (наприклад, екологічний моніторинг водойми або дослідження впливу факторів на життєдіяльність рослин), обґрунтовує вибір методів та інструментів.
Рівень самостійності	1 бал — долучається до дослідження лише за повної підтримки вчителя, постійно потребує зовнішнього контролю;	4 бали — працює з біологічними об'єктами або приладами за детальним алгоритмом,	7 балів — проводить дослідження за інструкцією з опосередкованою допомогою вчителя, виявляє	10 балів — самостійно планує та реалізує весь експеримент, успішно долає нестандартні

	2 бали — виявляє розгубленість при роботі з мікроскопом чи лабораторним посудом, потребує покрокового нагляду; 3 бали — намагається користуватися приладами за інструкцією з періодичною допомогою вчителя.	звертаючись за підтвердженням дій; 5 балів — вносить прості зміни в умови проведення досліду (наприклад, зміна освітленості або вологості) за зразком та фіксує зміни; 6 балів — самостійно виконує типові етапи лабораторної роботи за інструкцією, за потреби звертається до вчителя.	самостійність у підготовці робочого місця; 8 балів — самостійно виділяє істотні етапи біологічного дослідження, долає стандартні труднощі під час досліду; 9 балів — самостійно обирає спосіб проведення експерименту з-поміж запропонованих, проводить самостійне спостереження без стороннього втручання.	труднощі та коригує план дій; 11 балів — самостійно оцінює адекватність створених моделей чи обраних методів дослідження, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; 12 балів — пропонує оригінальні біологічні проекти та експерименти, самостійно оцінює ризики для здоров'я та довкілля, прогнозує наслідки досліджень.
Рівень комунікації та взаємодії	1 бал — уникає спілкування, не виявляє інтересу до групової роботи при виконанні лабораторних робіт;	4 бали — включається в роботу групи за ініціативою інших, бере участь у зборі роздаткового	7 балів — активно співпрацює в групі, пропонує ідеї щодо розподілу ролей та етапів досліду; 8 балів — порівнює результати	10 балів — координує групову дослідницьку роботу, конструктивно реагує на

	2 бали — пасивно спостерігає за діями інших членів групи під час проведення досліду, не висловлюючи ідей; 3 бали — відповідає на запитання партнерів по групі лише за прямою вказівкою або спонуканням учителя.	матеріалу чи приладів; 5 балів — виконує свою частину лабораторної роботи з частковою допомогою групи, уникає суперечок; 6 балів — виявляє готовність до взаємодії, узгоджує свої обов'язки у групі щодо виконання досліду.	спостережень різних учасників групи, спільно шукає рішення щодо оформлення роботи; 9 балів — ініціює обговорення результатів досліду в групі, порівнює власні думки з думками інших, аргументує свої висновки.	зауваження та допомагає іншим; 11 балів — планує групову роботу, об'єктивно оцінює внесок кожного учасника у спільний біологічний проєкт; 12 балів — виступає лідером чи медіатором у комунікації під час складних досліджень, спрямовує взаємодію на досягнення мети, надає конструктивний зворотний зв'язок.
Частота вияву умінь	1 бал — виявляє базові навички дослідження природи (робота з лупою) лише в поодиноких випадках;	4 бали — виявляє вміння проводити спостереження епізодично, потребує постійних нагадувань; 5 балів — демонструє вміння у	7 балів — виявляє дослідницькі вміння постійно в типових ситуаціях при роботі зі стандартним обладнанням; 8 балів — стабільно та самостійно	10 балів — виявляє дослідницькі вміння системно в типових і нетипових ситуаціях при розв'язанні комплексних біологічних завдань;

	2 бали — виконує прості дії за зразком в окремих випадках під прямим наглядом; 3 бали — виявляє вміння фрагментарно копіювати дії вчителя під час досліджу.	знайомих ситуаціях, але припускається суттєвих помилок у нових лабораторних роботах; 6 балів — стабільно виконує знайомі репродуктивні завдання з дослідження живих об'єктів.	застосовує навички спостереження та експерименту у щоденній навчальній діяльності; 9 балів — постійно демонструє високий рівень навичок збирання, аналізу та представлення результатів біологічних досліджень.	11 балів — стабільно демонструє творчий підхід до планування та візуалізації результатів складних експериментів; 12 балів — системно та автоматизовано застосовує весь арсенал інструментів наукового методу (спостереження, гіпотеза, експеримент, аналіз) у будь-яких нестандартних ситуаціях.
--	---	--	---	--

ГР 2. Опрацювання, систематизація та представлення інформації природничого змісту (біологічна інформація)

Орієнтовано на пошук інформації про організми та процеси в джерелах, відрізнєння наукових фактів від міфів, побудову схем, таблиць та моделей.

Інтегрований показник	1–3 бали (Початковий рівень)	4–6 балів (Середній рівень)	7–9 балів (Достатній рівень)	10–12 балів (Високий рівень)
Когнітивні процеси	1 бал — розпізнає за допомогою вчителя прості біологічні терміни чи умовні позначення; 2 бали — відрізняє прості текстові та графічні дані про організми у знайомому середовищі; 3 бали — намагається ставити прості запитання за змістом біологічного тексту з суттєвими логічними помилками.	4 бали — відтворює основні відомості про будову живих організмів, знайдені у запропонованих джерелах; 5 балів — формулює окремі запитання до змісту біологічної статті, розуміє базову тему; 6 балів — за зразком виявляє очевидні відмінності між науковими фактами та побутовими міфами в повідомленнях про здоров'я чи природу.	7 балів — самостійно формулює запитання за змістом біологічної теми, перетворює текстову інформацію в схему чи таблицю; 8 балів — зіставляє та порівнює за заданими ознаками біологічну інформацію з різних джерел, виявляє розбіжності; 9 балів — детально аналізує інформацію, визначає надійність її джерел на основі біологічних фактів	10 балів — узагальнює біологічну інформацію, отриману з кількох джерел, робить логічні та аргументовані висновки; 11 балів — оцінює інформацію за наданими або самостійно визначеними критеріями, розпізнає техніки маніпуляцій та псевдонаукових теорій (наприклад, щодо ГМО, дієт чи вакцин); 12 балів — здійснює комплексне

			та доказового підходу.	критичне оцінювання медіаконтенту природничого змісту, аналізує суперечливі концепції, формує власну лінію наукового обґрунтування.
Навчальна діяльність	1 бал — виконує частину простих дій з пошуку біологічної інформації у тексті підручника за покроковим зразком учителем; 2 бали — переносить окремі підписи біологічних структур у готову схему за шаблоном; 3 бали — зберігає або фіксує малюнок чи схему під керівництвом учителя.	4 бали — шукає дані про організми за одним ключовим словом у запропонованих джерелах; 5 балів — заповнює біологічну таблицю порівняння рослин чи тварин за готовим зразком; 6 балів — виконує частково-пошукові завдання з сортування біологічних об'єктів за визначеними критеріями	7 балів — використовує логічні оператори та кілька ключових слів для розширеного пошуку інформації про біорізноманіття; 8 балів — самостійно будує узагальнюючі таблиці порівняння біологічних систем (наприклад, порівняння клітин рослин, тварин, грибів); 9 балів — створює анотовані списки	10 балів — розробляє структуру бази даних або систематичного каталогу біологічних об'єктів (наприклад, гербарію чи колекції комах); 11 балів — будує комплексні інформаційні моделі живих систем (наприклад, моделювання екосистеми лісу чи біосфери), перевіряє біологічні гіпотези;

		(наприклад, однодольні/дводольні).	біологічних інтернет-джерел, розробляє інтерактивну інфографіку або ментальні карти біологічних процесів (наприклад, фотосинтезу чи дихання).	12 балів — здійснює самостійні комплексні аналітичні дослідження великих обсягів біологічних даних (наприклад, статистичний аналіз захворюваності чи динаміки популяцій), обґрунтовує вибір формату представлення.
Рівень самостійності	1 бал — долучається до роботи з готовими біологічними схемами чи текстами лише за повної підтримки вчителя; 2 бали — виконує окремі елементарні дії з опису організмів за зразком під наглядом;	4 бали — працює з біологічною інформацією за детальним алгоритмом чи планом підручника; 5 балів — вносить зміни до параметрів біологічної моделі або схеми за готовим зразком та фіксує результати;	7 балів — використовує готові схеми та таблиці для проведення простих досліджень та самостійного опису біосистем; 8 балів — виділяє істотні властивості живих організмів для побудови класифікаційних схем, самостійно	10 балів — самостійно розробляє та тестує складні інформаційні продукти з біології (наприклад, інтерактивний постер), пропонує оригінальні способи візуалізації; 11 балів — самостійно планує

	3 бали — використовує готові визначники організмів за інструкцією з періодичною допомогою вчителя.	6 балів — самостійно виконує типові завдання з аналізу біологічної інформації за інструкцією, звертаючись по допомогу лише за потреби.	вирішує стандартні інформаційні завдання; 9 балів — самостійно обирає спосіб представлення та структурування інформації, створює інформаційну модель у табличному чи графічному середовищі.	та реалізує інформаційний проєкт, аналізує його адекватність та наукову достовірність; 12 балів — пропонує інноваційні інформаційні рішення для дослідження біологічних систем, самостійно оцінює ризики та прогнозує наслідки прийнятих рішень щодо інформаційної безпеки.
Рівень комунікації та взаємодії	1 бал — уникає спілкування, не виявляє інтересу до групової взаємодії при аналізі джерел; 2 бали — пасивно погоджується з висновками інших членів групи без	4 бали — включається в комунікацію за ініціативою інших, бере участь у зборі інформаційних матеріалів про організми;	7 балів — активно співпрацює в групі, висловлює власні думки щодо достовірності знайдених біологічних чи медичних джерел;	10 балів — ініціює комунікацію, конструктивно реагує на зауваження, координує спільне дослідження інформаційних джерел;

	висловлення власної позиції щодо біологічних фактів; 3 бали — відповідає на запитання однокласників щодо тексту лише за прямим спонуканням учителя.	5 балів — виконує свою частину спільної роботи з аналізу джерел з частковою допомогою групи; 6 балів — виявляє готовність до взаємодії, узгоджує свої обов'язки у групі щодо збору біологічної інформації.	8 балів — порівнює різні позиції учасників групи, спільно шукає рішення щодо структурування біологічних даних; 9 балів — ініціює обговорення, порівнює свої висновки з висновками інших, аргументує власну позицію на основі наукових доказів.	11 балів — планує та організовує групову роботу, об'єктивно оцінює позиції інших та власну позицію в дискусії щодо екологічних чи біоетичних питань; 12 балів — виступає лідером чи посередником у комунікації, спрямовує взаємодію на досягнення спільної мети дослідження, надає конструктивний зворотний зв'язок.
Частота вияву умінь	1 бал — виявляє базові навички розрізнення типів біологічної інформації лише в окремих випадках; 2 бали — виконує прості дії з даними	4 бали — виявляє вміння епізодично, потребує регулярних нагадувань алгоритму пошуку; 5 балів — демонструє вміння в аналогічних	7 балів — виявляє вміння постійно в типових ситуаціях при роботі з підручником та визначниками; 8 балів — стабільно та самостійно	10 балів — виявляє вміння системно в типових і нетипових ситуаціях при розв'язанні комплексних інформаційних завдань;

	за зразком в окремих випадках; 3 бали — виявляє вміння фрагментарно відтворювати інструкцію з пошуку інформації.	ситуаціях, але припускається помилок у нових інформаційних завданнях; 6 балів — стабільно виконує знайомі репродуктивні завдання з біологічною інформацією.	застосовує навички структурування біологічної інформації у навчанні; 9 балів — постійно демонструє високий рівень навичок збирання, перетворення та аналізу біологічних даних у типових ситуаціях.	11 балів — стабільно демонструє високий рівень критичного аналізу та візуалізації великих масивів біологічної інформації; 12 балів — системно та автоматизовано застосовує весь арсенал інструментів критичного аналізу та моделювання інформації у будь-яких нестандартних ситуаціях.
--	---	--	---	--

ГР 3. Усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі наук і техніки, відповідальна поведінка для сталого розвитку (біосистеми та екологія)

Орієнтовано на розуміння властивостей живого, біологічної класифікації, взаємозв'язків в екосистемах, здоров'язбереження та сталого розвитку.

Інтегрований показник	1–3 бали (Початковий рівень)	4–6 балів (Середній рівень)	7–9 балів (Достатній рівень)	10–12 балів (Високий рівень)
Когнітивні процеси	1 бал — розпізнає за допомогою вчителя базові живі організми своєї місцевості; 2 бали — відрізняє рослини, тварини, гриби між собою за очевидними зовнішніми ознаками; 3 бали — намагається відповідати на запитання щодо властивостей живого (дихання, живлення), припускаючись значних помилок.	4 бали — відтворює інформацію про основні властивості живого та умови життєдіяльності організмів; 5 балів — пояснює базову класифікацію організмів (наприклад, царства живої природи) на репродуктивному рівні; 6 балів — формулює запитання щодо взаємозв'язку між органами в організмі чи організмами в екосистемі, розрізняє середовища існування.	7 балів — пояснює характеристики біологічних систем (клітина, тканина, орган, організм) та порівнює їхні можливості/функції; 8 балів — детально описує процеси обміну речовин (фотосинтез, дихання) в організмах та принципи взаємозв'язків у біогеоценозах; 9 балів — аналізує взаємодію організму та середовища, обґрунтовує взаємозв'язки будови органів та їх функцій.	10 балів — узагальнює знання про закони спадковості та мінливості, еволюційні процеси, біологічну різноманітність та стійкість екосистем; 11 балів — розробляє та застосовує комплексні критерії для оцінювання та прогнозування змін у біосфері під впливом антропогенного фактора; 12 балів — здійснює глибокий системний аналіз біологічних закономірностей та біотехнологічних процесів,

				обґрунтовує складні концепції збереження біосфери.
Навчальна діяльність	1 бал — виконує найпростіші дії з догляду за рослинами чи тваринами за покроковою інструкцією під безпосереднім наглядом; 2 бали — розпізнає за допомогою вчителя отруйні рослини та гриби своєї місцевості; 3 бали — здійснює найпростіші заходи зі збереження здоров'я (миття рук, режим дня) за покроковим нагадуванням.	4 бали — наводить приклади взаємозв'язків організмів у ланцюгах живлення за готовим алгоритмом; 5 балів — дотримується базових правил поведінки у природі (не смітити, не шкодити живим істотам) за зразком; 6 балів — здійснює просту класифікацію організмів за однією ознакою (наприклад, хребетні/безхребетні).	7 балів — самостійно наводить приклади та обґрунтовує правила поведінки в природі для збереження власного здоров'я та довкілля; 8 балів — організовує класифікацію біологічних об'єктів за кількома ознаками, створює класифікаційні схеми (наприклад, систематика рослин); 9 балів — розробляє пам'ятки щодо профілактики інфекційних та паразитарних захворювань,	10 балів — створює комплексні проекти природоохоронного спрямування (наприклад, проект утилізації побутових відходів у школі); 11 балів — самостійно планує та реалізує заходи щодо пропаганди сталого розвитку, здорового способу життя та збереження біорізноманіття у своїй громаді; 12 балів — розробляє індивідуальні та групові технологічні рішення щодо сталого природокористування, оцінює екологічні

			раціонального харчування та здорового способу життя.	та біоетичні ризики на глобальному рівні.
Рівень самостійності	1 бал — не здатний самостійно визначити корисність чи шкідливість біологічних об'єктів, потребує постійної допомоги; 2 бали — потребує постійного нагляду дорослих під час екскурсій на природу чи виконання лабораторних робіт; 3 бали — намагається доглядати за живими організмами за порадою та контролем з боку вчителя.	4 бали — розрізняє екологічні фактори та їхній вплив на організми за допомогою вчителя чи інструкції; 5 балів — описує характер змін у природі під впливом людини за готовими шаблонами; 6 балів — самостійно дотримується правил екологічної поведінки під час екскурсій за інструкцією.	7 балів — самостійно застосовує біологічні знання для розв'язання повсякденних практичних завдань (наприклад, правила зберігання продуктів); 8 балів — самостійно приймає екологічно доцільні рішення під час діяльності у довкіллі, передбачає їхні наслідки; 9 балів — самостійно усуває дрібні проблеми у догляді за живими об'єктами, самостійно класифікує та	10 балів — самостійно оцінює екологічну ситуацію своєї місцевості, розробляє та обґрунтовує пропозиції щодо її покращення; 11 балів — самостійно здійснює моніторинг стану довкілля або власного здоров'я, впроваджує превентивні заходи безпеки; 12 балів — виступає в ролі активного екологічного лідера чи консультанта, свідомо керує власною діяльністю в контексті сталого розвитку, оцінює

			систематизує біосистеми.	глобальні загрози біорізноманіттю.
Рівень комунікації та взаємодії	1 бал — уникає будь-якої комунікації на уроці при обговоренні екологічних чи біоетичних проблем; 2 бали — пасивно сприймає інформацію про стан довкілля, не виявляючи власного ціннісного ставлення; 3 бали — бере участь у природоохоронних бесідах лише за прямим спонуканням учителя.	4 бали — підтримує діалог щодо охорони природи та здоров'я, ініційований іншими; 5 балів — бере участь у груповій розробці плакатів чи проектів зі сталого розвитку за визначеним шаблоном; 6 балів — долучається до спільної діяльності з догляду за куточком живої природи, виконує прості коментарі та дії.	7 балів — активно бере участь у групових дискусіях щодо екологічних закономірностей, виявляє толерантність до думок інших; 8 балів — аргументовано вибирає заходи захисту довкілля під час групової роботи, бере участь в обговоренні спільних екологічних акцій; 9 балів — організовує групову дискусію чи дебати щодо етичних аспектів сучасних біологічних досліджень (клонування, ГМО,	10 балів — ініціює та структурує групове обговорення екологічних тем у шкільних чи місцевих спільнотах; 11 балів — планує та організовує масштабну взаємодію (наприклад, екологічний флешмоб, суботник, акція з висадки дерев), обґрунтовує вибір методів взаємодії; 12 балів — виступає лідером та фасилітатором екологічних та здоров'язбережувальних ініціатив, розробляє правила спільної діяльності у віртуальних та

			тестування на тваринах).	реальних командах, надає конструктивний зворотний зв'язок.
Частота вияву умінь	1 бал — дотримується правил збереження природи та власного здоров'я лише у поодиноких випадках під безпосереднім наглядом; 2 бали — виявляє базову екологічну культуру тільки після зауважень або нагадувань учителя; 3 бали — епізодично згадує про правила безпечної поведінки в лісі чи біля водойм.	4 бали — виявляє вміння використовувати екологічні та біологічні знання епізодично в знайомих ситуаціях; 5 балів — демонструє стабільні знання властивостей живого, але припускається помилок у поясненні складних взаємозв'язків; 6 балів — регулярно використовує екологічно доцільні правила поведінки у звичних життєвих умовах.	7 балів — постійно виявляє свідоме та відповідальне ставлення до природи у типових навчальних та побутових ситуаціях; 8 балів — стабільно та самостійно дотримується принципів здорового способу життя та раціонального природокористування; 9 балів — завжди демонструє високий рівень біоетичної культури та відповідальної поведінки в типових життєвих ситуаціях.	10 балів — виявляє екологічні знання та здоров'язбережувальні навички системно в типових і нетипових ситуаціях; 11 балів — стабільно демонструє глибоке розуміння та активну життєву позицію щодо сталого розвитку у будь-яких контекстах; 12 балів — системно та свідомо керується принципами сталого розвитку, екологічної безпеки та біоетики у будь-яких життєвих

				обставинах, виступаючи прикладом для наслідування.
--	--	--	--	---

ГР 4. Розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв’язання проблем природничого змісту (наукове мислення та біологічні проблеми)

Орієнтовано на розрізнення наукових фактів від міфів, виявлення протиріч, розв’язання практичних проблем природничого характеру, співпрацю.

Інтегрований показник	1–3 бали (Початковий рівень)	4–6 балів (Середній рівень)	7–9 балів (Достатній рівень)	10–12 балів (Високий рівень)
----------------------------------	---	--	---	---

Когнітивні процеси	1 бал — розпізнає за допомогою вчителя просту життєву ситуацію біологічного змісту; 2 бали — відрізняє реальні біологічні явища від фантастичних на базовому рівні; 3 бали — намагається відповідати на запитання щодо причин виникнення біологічних проблем (наприклад, хвороби), припускаючись значних логічних помилок.	4 бали — відтворює прості правила розв'язання типових життєвих ситуацій (наприклад, правила надання першої допомоги); 5 балів — описує поняття біологічної проблеми за готовим зразком, розуміє її суть; 6 балів — формулює уточнювальні запитання щодо шляхів вирішення екологічних чи біологічних проблем.	7 балів — пояснює суперечності в інформації природничого змісту, самостійно відрізняє наукові біологічні факти від міфів та псевдонаукових тверджень; 8 балів — детально аналізує ризики та можливості застосування біологічних технологій (наприклад, селекція, клонування), прогнозує наслідки дій; 9 балів — аналізує юридичні, етичні та екологічні аспекти використання біологічних ресурсів, пояснює суть біоетики та	10 балів — узагальнює знання про закони функціонування живих систем, обґрунтовує доцільність наукового підходу до вирішення глобальних проблем; 11 балів — оцінює ризики використання неперевіреної біологічної чи медичної інформації (наприклад, самолікування, міфи про дієти), пропонує наукові альтернативи; 12 балів — здійснює глибокий критичний аналіз складних правових та етичних проблем сучасної біології та медицини (трансплантологія, генетична
----------------------------------	--	--	---	---

			академічної доброчесності.	інженерія), формує власну свідому громадянську позицію.
Навчальна діяльність	1 бал — виконує окремі кроки з розв'язання простої біологічної проблеми лише за безпосереднім зразком учителем; 2 бали — записує прості заходи розв'язання проблем у доступних місцях за готовим шаблоном під наглядом; 3 бали — використовує пропоновані вчителем прості засоби вирішення проблем під керівництвом.	4 бали — обирає спосіб розв'язання простої навчальної біологічної проблеми за вказаним алгоритмом; 5 балів — пропонує прості способи перевірки результату розв'язку за допомогою вчителя; 6 балів — використовує знайомі правила поведінки під час розв'язання проблемних біологічних ситуацій.	7 балів — самостійно розробляє та пропонує стратегії розв'язання практичних проблем природничого змісту (наприклад, розробка раціону харчування); 8 балів — коректно використовує біологічні факти та закони для розв'язання навчальних задач, пропонує способи перевірки результату; 9 балів — самостійно фільтрує дезінформацію про здоров'я та біологію, розв'язує проблеми з	10 балів — розробляє інструкції та правила розв'язання життєвих проблем природничого характеру для однокласників (наприклад, пам'ятки з кібербезпеки або здорового способу життя); 11 балів — самостійно обирає та обґрунтовує стратегію вирішення складної екологічної або біологічної проблеми, пропонує інноваційні методи вирішення; 12 балів — розробляє та

			урахуванням взаємозв'язків у природі.	реалізує комплексні практичні заходи з розв'язання нестандартних життєвих проблем природничого змісту (наприклад, розробка плану екологізації школи чи громади), оцінює їхню ефективність.
Рівень самостійності	1 бал — виявляє розгубленість при виникненні першої ж проблеми, потребує постійного контролю та нагляду; 2 бали — виконує правила безпеки та вирішення проблем лише за прямої вимоги дорослих; 3 бали — намагається реагувати на попередження або помилки у	4 бали — виконує базові процедури вирішення проблем за готовим алгоритмом; 5 балів — звертається по допомогу до дорослих при виникненні сумнівних життєвих ситуацій природничого характеру; 6 балів — самостійно дотримується	7 балів — самостійно аналізує проблемні ситуації перед прийняттям рішень, уникає сумнівних джерел інформації; 8 балів — самостійно приймає рішення щодо розв'язання біологічних проблем у повсякденному житті, аналізує свій цифровий та екологічний слід;	10 балів — самостійно оцінює ризики нових біотехнологій та медичних препаратів, приймає обґрунтовані рішення щодо збереження здоров'я; 11 балів — самостійно діє в нестандартних ситуаціях екологічних чи медичних загроз, розробляє стратегії

	вирішенні завдань за допомогою вчителя.	правил вирішення проблем у знайомих ситуаціях, реагує на стандартні загрози за інструкцією.	9 балів — самостійно вирішує правові та етичні питання при створенні навчальних біологічних проєктів (визначає допустимість цитування, використання чужих схем).	захисту себе та довкілля; 12 балів — усвідомлено керує своїм навчальним поступом, самостійно оцінює ризики використання нових технологій, розробляє превентивні заходи безпеки.
Рівень комунікації та взаємодії	1 бал — порушує норми етичної комунікації при груповому розв'язанні проблем, не поважає думки інших; 2 бали — пасивно спостерігає за конфліктами або процесом вирішення проблем у групі, не знаючи, як реагувати;	4 бали — підтримує етичне спілкування в групі за ініціативою вчителя, знає загальні правила роботи в команді; 5 балів — у груповій роботі уникає конфліктів, виявляє повагу до думок інших за шаблоном; 6 балів — розпізнає конфліктні ситуації	7 балів — активно дотримується правил етикету та наукової дискусії у будь-якій комунікації, виявляє толерантність до думок інших; 8 балів — бере активну участь у розв'язанні конфліктів у групі, підтримує конструктивну робочу атмосферу;	10 балів — ініціює створення кодексів поведінки та правил роботи в групі для виконання біологічних проєктів; 11 балів — планує та організовує інклюзивну взаємодію у групі, допомагає інтегрувати учнів з різним рівнем підготовки для

	3 бали — реагує на зауваження партнерів по групі та вчителя лише після суворого нагадування.	під час групової роботи над біологічною проблемою та намагається їх врегулювати.	9 балів — веде предметну наукову дискусію, аргументує власну позицію без переходу на особистості, поважає наукові докази інших.	спільного вирішення проблеми; 12 балів — виступає лідером та медіатором у вирішенні складних конфліктів, пропагує культуру безпечної, етичної та науково обґрунтованої взаємодії.
Частота вияву умінь	1 бал — дотримується елементарних правил логіки чи безпеки лише в окремих випадках під безпосереднім наглядом; 2 бали — виявляє базову наукову культуру лише після суворих попереджень учителя; 3 бали — епізодично згадує про правила	4 бали — демонструє наукове мислення та вміння розв'язувати проблеми епізодично, припускаючись помилок у складних ситуаціях; 5 балів — стабільно дотримується правил логічного обґрунтування у стандартних навчальних завданнях;	7 балів — постійно виявляє вміння логічно та етично взаємодіяти, розв'язувати біологічні проблеми у типових ситуаціях; 8 балів — завжди та самостійно дотримується принципів академічної доброчесності та доказовості у всіх своїх роботах; 9 балів — стабільно та усвідомлено	10 балів — виявляє вміння розв'язувати проблеми системно та усвідомлено у типових і нетипових ситуаціях, захищаючи свою позицію фактами; 11 балів — стабільно та за будь-яких обставин виявляє глибоку наукову та екологічну грамотність, виступає зразком для інших;

	логічного мислення при нагадуванні вчителя.	6 балів — регулярно виявляє відповідальну та науково обґрунтовану поведінку у звичних навчальних контекстах.	виявляє високу культуру наукового мислення у повсякденному житті.	12 балів — системно, автоматизовано та на найвищому рівні впроваджує стандарти наукового мислення, логіки та безпеки у будь-яких складних життєвих обставинах.
--	---	---	---	---